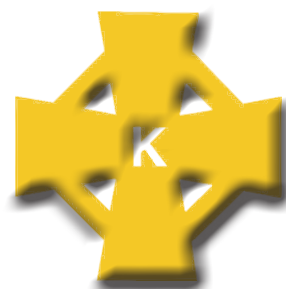

LEKMAN i KYRKAN

1
2012

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund

*”Som fågeln vilar i sitt bo
så vilar jag i Herrens hand”*

**Ansvarig utgivare
Anders Nordberg**

Nygårdsvägen 32
554 74 Jönköping
cagnordberg@hotmail.com

Redaktör

Britt-Louise Madsen
Rådhusgatan 81
831 45 Östersund
063-12 30 30
madsensis@gmail.com

Redaktionskommitté

Birgitta Ericsson Löfgren
Svanebacksvägen 3
263 62 Viken
042-23 70 70
birgitta.e.lofgren@telia.com

Berndt Petersson
Ryds väg 354 C
584 39 Linköping
013-17 08 88
berndtp.mitskonsult@comhem.se

När det gäller medlemskap

Juhani Ahonen
Rådhusgatan 81
831 45 Östersund
063-12 30 30
070-557 82 41
juhani.ahonen@gmail.com

Förbundets plusgiro

Medlemsavgifter o gåvor
Pg 50 27 87 - 5

Medlemsreg och prenumeration
Allan Forsberg
Kimröksgatan 5
296 35 Åhus
044-240527
lekmanna@globalnet.net

LH Tryck, Box 224
523 25 Ulricehamn

Hemsidan

www.lekmanikyrkan.se

UPPHOVS RÄTTSSKYDD

Allt material, texter och bilder, som publiceras i "Lekman i Kyrkan" och på hemsidan www.lekmanikyrkan.se är upphovsrättsskyddat.

Användning får ske endast med Svenska Kyrkans Lekmannaförbunds tillåtelse.

Redaktionen

VILL DU ARBETA MED OSS I**SVENSKA KYRKANS LEKMANNAFÖRBUND**

Härnösands stiftskonventråd söker ny ordförande. Efter många år på sin post önskar vår nuvarande ordförande att dra sig tillbaka.

Arbetet innebär att tillsammans med konventrådets styrelse leda arbetet bland frivilligarbetare på stiftsnivå och att representera stiftet vid förbundets högsta beslutande organ, förbundsrådet.

Vi söker dig som brinner för arbetet i Svenska kyrkan i allmänhet och för Svenska kyrkans lekmannaförbund och den vanlige kyrkobesökaren i synnerhet. Du kommer att finna ett arbete som inspirerar och som belönas rikt i gemenskapen med alla kritna i landet. Det utgår ingen lön men för övrigt är det ett högavlönat arbete.

Är du intresserad eller vet någon som du tror skulle passa ta kontakt via brev, mail eller telefon.

Elsa Pettersson
Dekarsön 310
891 78 Bonässund

Tel 0660 - 37 00 97

Mail fritz.pettersson@gmail.com

Alla intresesanmälningar behandlas konfidentiellt.

BIBELN

ALLA TIDERS BOK

Manus till ledare för Lekmannen 2012:1 Tjugohundratolv, 2012 eller MMXII årtalet vi lärt oss att skriva och skall använda under totalt 366 dagar. Det är ju skottår. Skall det bli ett år bland alla andra? För oss kyrkligt intresserade i lekmanaförbundet kommer året helt säkert att på flera sätt bli hågkommet.

Vår skriftserie om Bibeln kommer att i många kårer och församlingar ligga till grund för studiecirklar och temakvällar. Den första skriften "Vägen väntar" har fått ett mycket positivt mottagande och har redan sålts i över tusen exemplar. Häromdagen fick jag i min hand de alldeles färska avslutande delarna "Vandra vidare" och "Mot ett mål".

Det är helt klart att den, ensam eller i grupp, som läst de tre skrifterna och funderat över de uppgifter som ges har fått en mycket god inblick i "Alla tiders bok". De flesta av oss hittar nya vinklingar och förhoppningsvis sprider vi intresset för Bibeln vidare. Känns det svårt att starta en studiecirkel så kontakta församlingen och Sensus för hjälp!

Kyrkohandboken, som talar om hur vi skall och kan fira gudstjänster och hur förrättningar skall gå till är på väg att uppdateras. I mitten av juni skall Kyrkomötet fatta beslut om ett förslag till ny Kyrkohandbok som under nästkommande kyrkoår skall prövas i ett stort antal församlingar över hela landet. Den nya kyrkohandboken skall efter behandling av remissvaren tas i bruk första advent 2015.

Biskop Eva Brunne kallade nyligen försöksförsamlingarna i Stockholms stift till ett uppstartsmöte. Här betonades bland annat vikten av att den gudstjänstfirande församlingen tidigt tas med i arbetet. När förslaget kommer i juni med alla nya möjligheter gäller det att tillsammans forma den egna församlingens utformning av såväl huvudgudstjänster som kyrkliga förrättningar. Se till att din lekmanakår blir involverad.

Är din församling inte med bland försöksförsamlingarna så passa på att under nästa kyrkoår besöka försöksförsamlingar för att ta del av framtidens gudstjänster.

I sommar den 17-19 augusti träffas många av oss i Rättvik för rikskonvent. Stiftsgården välkänd av många som i olika syften kunna njuta av gårdens vackra omgivningar, ombonad miljö och goda måltider. Huvudsyftet är förstås mötesförhandlingarna men vi får också förkovra oss genom föredrag.

Rikskonventet ger alla medlemmar och kårer möjlighet att genom motioner påverka lekmanarörelsen. Senast i Jönköping behandlades tre motioner som förbundsrådet fått arbeta med att följa upp. Vårt bibelprojekt som gett de tre skrifterna är resultat av en motion från

Skara stiftsförbund. Motionen från Val-lentuna som krävde bättre samarbete mellan kyrkans olika grupper har gett några artiklar i *Lekman i Kyrkan* med uppmaningar till lokalt arbete med detta syfte.

Motionen från Göteborgs stiftsförbund om bättre undervisning om lekmanarörelsen i präst- och diakonutbildningarna har lett till skrivelser från Förbundsstyrelsen i motionärernas anda.

Låt 2012 bli ett år där vi visar att lekmanarörelsen har en viktig uppgift i våra församlingar och kom till Rättvik i augusti!

Kjell Aggefors
förste vice ordförande

Välkommen till Västerås stift

Västerås stift beskrivs ibland som ett Sverige i miniatyr. Det sträcker sig från Idres fjällvärld i norr till Götlundas odlingsmarker och Mälarens arkipelag i söder, från Bergslagens skogar i väster till Sala silvergruva i öster. Stiftet har en lång historia. Den förste biskopen som är känd med namn är Robertus som tillträdde år 1219 men redan på 1000-talet döpte Sankt David de första västmanlänningarna i en källa i Munktorp strax utanför Köping.

Det var här Gustav Vasa hämtade stöd när han i början av 1500-talet frigjorde landet från dansk överhöghet och formade en svensk nationalstat. I stiftets hjärta ligger Bergslagen, en gång det svenska industrisamhällets hjärta, och i Arboga hölls den första riksdagen år 1435. Kort sagt har stiftet genom historien befolkats av människor som kämpat för sin rätt och övertygelse, människor som brutit ny mark.

Utanför mitt arbetsrum invid Domkyrkan står biskop Johannes Rudbeckius. Han var biskop i Västerås i början av 1600-talet, grundade Sveriges första gymnasium och Sveriges första flickskola. Han inrättade ett gymnasiebibliotek och han organiserade fattigvården i stiftets alla församlingar. Redan på 1620-talet utfärdade han föreskrifter om kyrkobokföring och lade därmed en tidig grund till hela det svenska välfärdssamhället. Med ett rudbeckianskt arv är det i hög grad att vara traditionellt kyrklig när vi idag arbetar med frågor om människors marginalisering, med folkbildning eller att över huvud taget som kyrka ta sitt ansvar för att bygga ett gott och solidariskt samhälle.

Västerås stift är ett folkkyrkostift. Här formulerade biskop Einar Billing (biskop i Västerås 1920 – 1939) den folkkyrkotanke som än idag präglar vårt stift. Billing beskrev en ”religiöst motiverad folkkyrkotanke” med utgångspunkt från sin tids utmaningar. Han betonade starkt ”den förekommande nåden”, Guds kärlek, som gäller alla.

Till det knöt han också en förståelse av evangeliets frihet, ingen kan tvingas tillhöra en kyrka. Detta kom också till uttryck 1929 i den första kyrkomötesmotionen om fritt utträde ur kyrkan, för vilken biskop Billing var en drivande kraft.

Mot en framväxande syn på församlingen som en gemenskap av de sant troende ställde Billing territorialförsamlingen. Den ger inte uttryck för hur många kyrkotillhöriga det finns, eller hur deras tro gestaltas, utan är ett tecken för att Gud nåd gäller alla. Från altaret ut till socknens geografiska gränser når budskapet om Guds närvaro och kärlek.

Detta är en vision som än idag präglar Västerås stift. Samtidigt behöver vi följa Billings råd om att som kyrka vara beredda till förändring - för uppdragets skull. Det är lätt att hos Billing hamna i en ”prästkyrka” där prästen är den som ensam förkroppsligar kyrkans närvaro. Men kyrkan är större än så, alla tillhöriga representerar kyrkan. Överallt där människor möts är kyrkan därför närvarande genom sina tillhöriga. Det är en utmaning att stärka kyrkotillhöriga i detta. Här ser jag fortsatt en viktig uppgift också för Lekmannaförbundet. Tillsammans bär vi vår kyrka.

Därför kan en folkkyrkoteologi idag inte formuleras bara som ”vägen ut”, utan också som ”vägen in”; inte bara från altaret ut till gränserna utan också från gränserna in till altaret där människor möts, alla skillnader upphävs. I mötet med nådemedlen möter också den yttersta verkligheten.

Ett stift med en lång historia. Ett folkkyrkostift. Ett stift vänt mot framtiden. Så skulle jag vilja karaktärisera Västerås stift. Vad det betyder konkret har jag därför satt som rubrik på mitt herdabrev ”... alltså arbetar vi vidare”.

Än en gång, välkomna till Västerås stift.

Thomas Söderberg,
biskop
Västerås stift

VÄLKOMMEN TILL RÄTTVIKS FÖRSAMLING

OCH STIFTSGÅRDEN 17 - 19 augusti 2012

En del av er kommer kanske till Rättvik för första gången med förväntningar och nyfikenhet så som man gör när man kommer till en ny plats. Andra upplever att man kommer tillbaka till en plats som är förknippad med minnen och upplevelser från tidigare besök. Men oavsett vilken grupp DU tillhör kan jag lova dig att du inte kommer att bli besviken på ditt besök i Rättvik i sommar.

Det som framför allt kännetecknar Rättviks bygd är en mycket vacker natur som på ett speciellt sätt blandar skog, vatten och berg. Naturligtvis skall du under din vistelse här sätta dig vid Siljans strand och se på solnedgången över "mashavet" eller gå ut på Långbryggan. Kanske också besöka det kända utsiktstornet Vidablick och låta dig hänföras av utsikten.

Det går inte heller att berätta om Rättvik utan att nämna folkmusiken. Rättvik är för fiolmusiken vad Chicago är för bluesen eller Nashville är för countrymusiken. Här finns folkmusiktraditionen levande sedan generationer och ett talesätt är att möts två "rättvikare" så spelar tre fiol. Varje sommar träffas också tusentals människor för att spela och lyssna till folkmusik i den lilla byn Bingsjö några mil från Rättvik. Sedan ett antal år tillbaka finns också en av en av Sveriges mest kända utomhusscener i Rättvik. Nämligen Dalhalla som ligger i ett gammalt kalkbrott och erbjuder allt från opera till rockkonserter av världsklass. Sommaren 2012 har t.ex. Norah Jones själv bett att få uppträda på Dalhalla.

Varje sommar i vecka 31 fylls också Rättvik av amerikanska 50-talsbilar när Classic Car Week genomförs. Vid tisdagens biluppvisning så går det knappt att ta sig fram för alla vackra bilar som sakta glider genom samhället.

Rättviks kyrka är vackert belägen på kyrkudden omgiven av sina kyrkstallar som ger en kyrkomiljön sin speciella prägel. Rättvik är också lite av ett kyrkligt centrum genom Stiftsgården och Meditationsgården Berget som båda två betyder mycket för väldigt många inom den kristna traditionen. Sammantaget gör allt detta att Du kommer att få många fina möten med människor i vackra miljöer under de dagar i augusti 2012 som du besöker oss i Rättviks socken vid Siljan.

Sven Trädgårdh
Kyrkoherde
Rättviks församling

RÄTTVIK RIKSKONVENT 2012

”Att växa i tro”

Fredagen den 17 augusti

08.30 - 14.30	Konventsbyrån öppen för mottagning av anmälda och gäster
10.00 - 12.00	Utskottsmöten Allmänna utskottet - Ekonomiutskottet Förbundsrådet sammanträder
12.00 - 13.00	Lunch för utskottsledamöter och ledamöter i FR/AU
13.00	Presskonferens
14.30	ÖPPNINGSCEREMONI i Rättviks kyrka Lars Rydje - Anders Nordberg - Sven Trädgårdh - Margarethe Isberg
16.45	Middag -
18.30 - 22.00	Kvällssamling - Gemenskap/Erfarenhetsutbyte/Samtal/Servering Aftonbön - Sven Trädgårdh

Lördagen den 18 augusti

07.00 - 08.30	Frukost
08.30 - 09.15	Morgonbön
09.15 - 11.45	Konventsförhandlingar Parentationer –Avtackningar och Välkomnanden
12.00 - 13.30	Lunch

RÄTTVIK RIKSKONVENT 2012

”Att växa i tro”

14.00 - 16.30	INSPIRATIONSSAMLINGAR Seminarier – för stora och små! Att växa i tro - Alla Tiders Bok Christina Grenholm - teol. dr. Anders Sjöberg - teol. lic. Samtal kring seminarierna
19.00	FESTMIDDAG med underhållning Spelmanslag o ”Bastanta tanter”
22.00	Aftonbön – biskop Thomas Söderberg Sång och musik

Söndagen den 19 augusti

07.00 - 08.30	Frukost
08.30	Konventsbyrån öppnar
09.30	Morgonsamling för stora och små!
11.00	RÄTTVIKS KYRKA Sändningsmessa Thomas Söderberg - Margarethe Isberg - Sven Trägårdh - Övriga präster - Lekfolk Utcheckning
13.00	Lunch / Avslutning
14.15 - 20.00	Utfärd - Siljansbygden med många sevärdheter

ANMÄLAN

RIKSKONVENT

Rikskonvent i Västerås stift

Rättviks församling
17 - 19 augusti 2012

Fyll i blanketten (var god texta) och sänd anmälan senast den 5 juni till: kassör Juhani Ahonen
Rådhusgatan 81
831 45 ÖSTERSUND

NAMN.....

Jag tillhör förbundsrådet ☐ Jag är stiftsombud ☐ Jag är kårombud ☐

MEDRESENÄR.....

Jag tillhör förbundsrådet ☐ Jag är stiftsombud ☐ Jag är kårombud ☐

ADRESS.....

POSTNUMMER..... ORT.....

Telefonnummer.....
(där vi lättast kan nå dig/er)

Stift..... Kår.....

Konventsavgiften är 650.- /person, i priset ingår måltider enligt program på sid 6-7
För barn under tolv år 300.- rabatt (serveras barnportioner)
betalas in senast den 15 juni till:

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund
Plusgiro 50 27 87-5

OBS endast anmälningsavgift 650.-/person

I samarbete med
sensus

TILLKOMMER

Fredagens lunch kostar 100.- för dem som inte deltar i något sammanträde

Avgift för söndagens utflykt till 300.-/person. (I priset ingår lättare måltid)

Anmälan är bindande och avgiften återbetalas ej vid återbud. Undantag vid sjukdom med läkarintyg

HOTELLBOKNING NÄSTA SIDA

Övernattningar

Jag/vi önskar logi följande nätter

Natten mellan tors - fre (16/8)

☐

Natten mellan fre - lör (17/8)

☐

Natten mellan lör - sön (18/8)

☐

Natten mellan sön - mån(19/8)

☐

Hotell

Hotell Lerdalshöjden ☐ Dubbelrum 760.-/natt
(Se info PM sid 11)

☐ Enkelrum 590.-/natt

Stiftsgården Rättvik ☐ Dubbelrum 990.-/natt

☐ Enkelrum 615.-/natt

Eget boende

☐

Del i dubbelrum kan ev ordnas.

OBS! Rabatterna gäller endast bokningar gjorda genom Konventskommittén

Övrig information

Jag är allergiker - allergisk mot

Jag önskar rökfritt rum ☐

Jag önskar handikapprum (OBS ev extrakostnad) ☐

Önskemål om specialkost.....(OBS ev extrakostnad)

Jag/vi beställer lunch fredag förpersoner á 100.- (bindande)

Jag/vi vill delta i söndagens utflykt tillpersoner á 300.-,
I priset ingår lättare måltid

PM inför 2012 års rikskonvent den 17-19 augusti i RÄTTVIK

TEMA

Att växa i tro !

VAR MÖTS VI I RÄTTVIK?

I Rättviks församling med mötesplats **Stiftsgården Rättvik, Kyrkvägen 2, 795 42 RÄTTVIK**

där finns mötesbyrå, förbundsbutik, utställningar, rum för sammanträden för förbundsrådet och för utskotten.

Gemensamma samlingar, Rikskonventsförhandlingar lördagen den 18 augusti. Barn- och ungdomsverksamhet i **Stiftsgården**. **Måltider intar vi både i Stiftsgården och på Hotel Lerdagshöjden.**

REPRESENTATION

/Se Stadgar fastställda av Rikskonventet i Stockholm den 2 augusti 2008 - §§ 7, 9 och 13/

Lokalavdelning har rätt att sända ett ombud till rikskonventet. Har avdelning fler än 50 medlemmar får två ombud utses.

Stiftskonventet utser ett ombud till rikskonventet. Om stiftet har fler än 1000 medlemmar utses två ombud.

Förbundsrådets ordinarie ledamöter (tjänstgörande ersättare) och ombuden är röstberättigade vid rikskonventet.

Ange i anmälan om du representerar lokalavdelning (kår), stiftskonvent, är ledamot i förbundsrådet eller övrig funktionär inom förbundet!

RESEERSÄTTNING

Resersättning till ombud enligt ovan utgår enligt följande:

Ombud betalar själv 500 kronor av sin resekostnad - beräknad efter billigaste färd sätt. Allt därutöver ersätts av förbundet. Reseräkning för ifyllnad lämnas ut av konventsbyrån i Stiftsgården.

Beställ färdbiljetter ett par månader före rikskonventet!

ENSKILDA MEDLEMMAR

Alla förbundets medlemmar och övriga intresserade hälsas välkomna att på egen bekostnad delta i gemenskapen och i konventets aktiviteter. Undersök med respektive församling och stiftskonvent möjlighet till bidrag för deltagande i rikskonvent

ANMÄLAN

Anmälan (bindande – undantag sjukdom) ska göras på anmälningsblankett på sid. 8 - 9.

senast måndagen den 4 juni 2012

till förbundskassör Juhani Ahonen, Rådhusgatan 81, 831 45 ÖSTERSUND, tel.nr 063-12 30 30

KONVENTSAVGIFT

Konventsavgiften som erläggs av såväl ombud som övriga deltagare är **650 kronor per person**. För barn under 12 år **rabatteras priset med 300 kronor**. I avgiften ingår **alla måltider** enligt programmet. Avgiften betalas **senast onsdagen den 30 juni** till Svenska kyrkans lekmanaförbund, **PlusGiro 50 27 87-5**.

Till detta kommer **extra avgift** för söndagens utflykt den 19 augusti och för fredagens lunch den 17 augusti för sådana som ej deltar i FR- respektive utskottssammanträden.

INKVARTERING

Inkvartering erbjuds i Stiftsgården och på Hotell Lerdalshöjden – Se anmälningsblankett!

Hotell Lerdalshöjden ligger ca 2,5 km från Stiftsgården. Hotellet tillsammans med vår egen bil kommer att hjälpa till med transport till och från hotellet.

Särskilt för den som anländer med bil är detta hotell lämpligt. Vi har förhandlat fram ett mycket lågt pris genom att ingen städning kommer att ingå. Rena handdukar finns att byta närhelst man vill.

MOTIONER

Motionstiden till rikskonventet utgår den 15 maj 2012.

KONVENTSHANDLINGAR

Efter anmälningstidens utgång sänds konventshandlingar till anmälda ombud

Fredagen den 17 augusti lämnas i Konventsbyrå röstkort ut till ombuden.

Alla övriga deltagare erhåller där samtliga konventshandlingar.

Deltagarbevis och övrig information lämnas till samtliga vid incheckningen.

BEREDNINGsutskott (se också Representation!)

Till förbundssekreteraren Berndt Petersson, Rydsvägen 354 C, 584 39 LINKÖPING, tel. 070-555 37 89 lämnas uppgift om namn och adress på stiftsombuden samt vilket utskott vederbörande önskar tillhöra senast den 10 juli 2012.

Beredningsutskotten sammanträder fredagen den 17 augusti kl. 10.00.

Särskild kallelse med konventshandlingar kommer att tillställas anmälda utskottsledamöter.

ÖVRIGT

Parkeringsmöjligheter:

Parkeringsmöjligheter finns i **omedelbar anslutning till Stiftsgården**.

Utfärden den 19 augusti går från Rättvik till Dalhalla - Sundborn (Carl Larsson) - Falun (Kristine kyrka och Falu koppargruva) - Rättvik. Total restid ca 2 tim och 15min

VARMT VÄLKOMNA
till 2012 års rikskonvent
i Rättvik och Västerås stift!

FAMILJENYTT

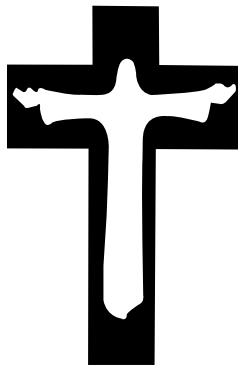

STIG WESTERBERG

Vår avhållne vän och ordförande i Visnums och Visnums-Kils församlingskår, Stig Westerberg, fick hembud två dagar innan han skulle fylla sjuttioett år. Det blev ett stort tomrum i den redan då lilla kretsen som möttes till olika program och bibelstudier ett stort antal gånger varje år. Det var många som i honom såg en trofast vän och de som träffade honom i samtal fick något väsentligt med sig från det mötet.

Han var en föreningsmänniska och fanns med i många och viktiga sammanhang, och där han var ordförande såg han till medlemmarnas intressen. Inom scouting utträttade han mycket som också glädde honom. Som kyrkvärd i Visnums kyrka tog han del i allt det som var nödvändigt för gudstjänsternas genomförande. Han deltog också i det som pastoratet ville och måste förändra när församlingen gick upp i Kristinehamns pastorat. Han var då sedan 2006 ordförande i pastoratets kyrkofullmäktige.

Genom ett unikt boksamlarintresse och framför allt studier av olika författare var han kunnig inom många olika områden. Han hade stor litterär kunskap och kännedom även om mindre kända författare. Han samtalade gärna om olika författare och citerade delar ur deras verk.

TILL MINNE

*Livet försvinner i hast som en dröm
år efter år ilar bort.*

*Livet försvinner likt brusande ström.
Skyndsamt det ilar så fort.*

*Dagen som gått kommer aldrig igen,
så lyder växlingens bud.*

*Dock är ej glömt hur vi använder den,
nej det står tecknat hos Gud.*

Han hade sitt arbete på Bäckhammars Bruk som väktare i porten där han mötte många människor som han samtalade med och hjälpte tillrätta som den människovän han var.

Den personliga psalmen var med i begravningsgudstjänsten i Visnums kyrka som var fylld till brädden. Han vilar nu vid den kyrka han älskade och där han kände sig hemma, Visnums kyrka.

Sven Eskils

STEN-ERIC SVENSSON

Min morbror finns inte mer men så länge jag berättar om honom så lever han. Man väljer inte sina familjemedlemmar men hade valet varit mitt så hade han ändå blivit min morbror. Redan som liten flicka kände jag mig älskad av min morbror. Han tog mig med till Vimpelkullen och Kopparklinten i Trollhättan där vi satt med vår glass och där man hade "orkesterplats" med utsikt över staden och vattenfallet i Trollhättan.

Han tog mig med till Strömsberg där gamlamormor hade varit kokerska hos ingenjör Albert och han ackompanjerade mig på flygeln när jag sjöng "Jag är en liten flicka jag, viddevi viddeva liten flicka jag." Den gången var jag 5 år. Vi åkte till Spikön med den lilla ekan och han betalade 20 öre för biljetten. Doften av almarna på Spikön sitter fortfarande i näsan. Då trodde jag att det var ändarna som luktade. Han tog mig med på Björsejls och jag fick välja från en jättebricka med bakelser. Oförglömliga ögonblick som än idag, 60 år senare, är glasklara i mitt huvud.

Jag sörjer inte men saknar honom alldeles kolossalt. Jag hoppas att han sitter i sin himmel och tänker på mig och vakar över att det går mig väl i livet.

Tack Gud för min morbror Sten-Eric och tack Gud för att livet valde just honom till min morbror.

Britt Louise Madsen

POLARNATTENS APOSTEL

Ordet apostel förknippas i första hand med Jesu lärjungar samt aposteln Paulus. Därutöver finns ett antal personer i världen som kvalificerat sig för att kallas apostel. Ordet apostel betyder "Guds sändebud" och för att platsa in under begreppet skall man ha utfört en pionjärgärning i Guds namn och ha varit den förste att predika Guds ord för ett folk.

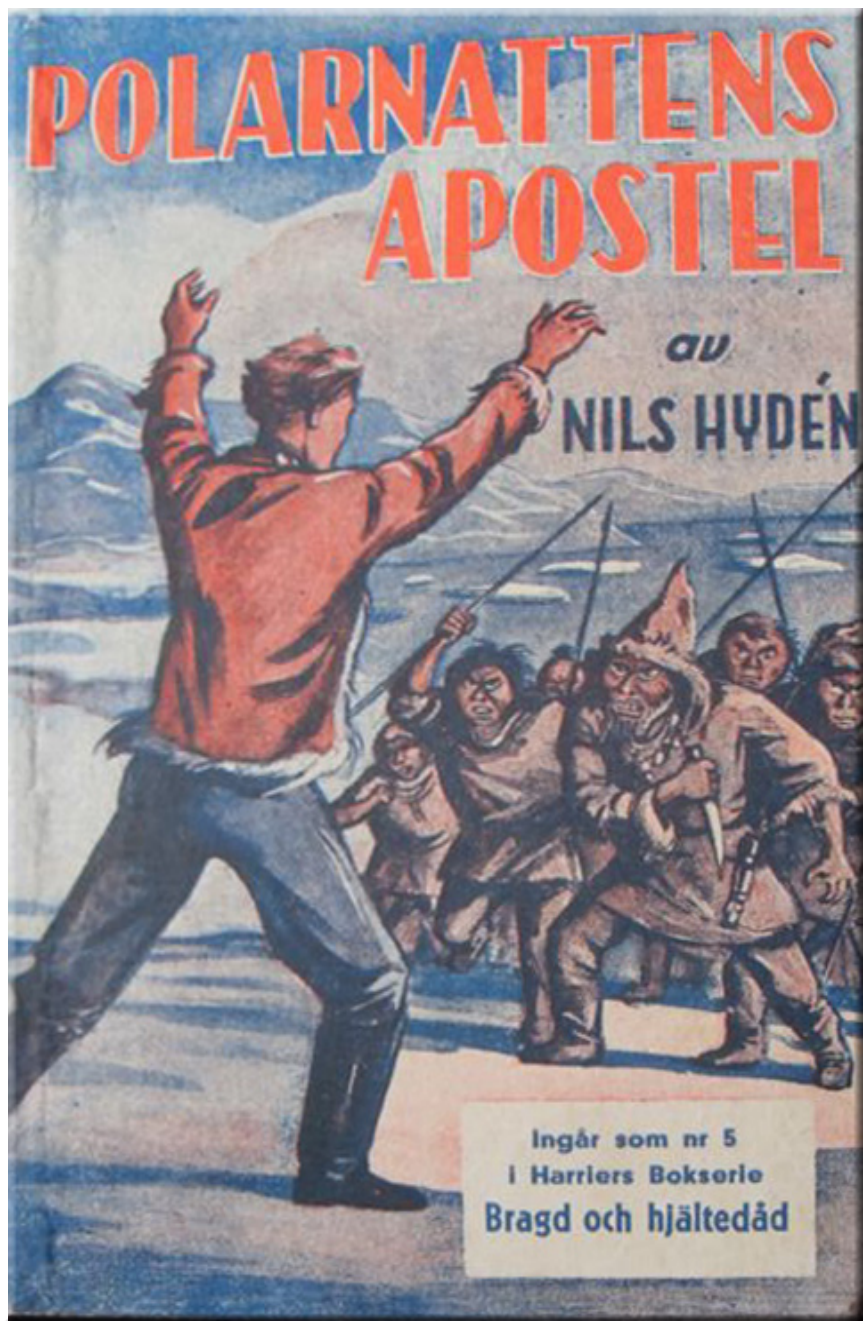
En av dem som blev den förste att predika Guds ord för ett folk har fått sin apostlatitel med tillägget "Polarnattens apostel". Bakom benämningen står den norske prästen Hans Egede som under 1700-talet utförde en missionsgärning kantad av både dramatik och besvikelser och vars historia ger en klar bild av en apostels vedermödor.

Hans Poulsen Egede föddes den 31 januari 1686 i norska Harstad. Norge var vid den tiden inte ett självständigt land utan löd under Danmark. Hans Egede utbildade sig till präst och fick sin första tjänst som församlingspräst i Vaagen på en av de norska Lofotenöarna. Förutom Vaagen fanns ytterligare en församling på ön. Ung och ambitiös drog han in som en frisk fläkt i sin församling. Även hans unga och vackra hustru bidrog starkt till att på kort tid blåsa nytt glöd i det annars tämligen avsmnade församllingslivet i Vaagen.

Förutom sitt prästerliga kall hade Hans Egede ett brinnande intresse för historia. Flitigt hade han studerat bokverket Norges historia och där fastnat för ett alldeles speciellt avsnitt. I en uppsats om Grönland berättades att ett antal nordmän på 1300-talet avseglat från Island mot Grönland och att man därefter aldrig hört något av dem.

Hans Egede intresserade sig mycket för uppgiften om de utvandrade nordborna och började spekulera i vad det kunde betyda. Vid tiden för dessa nordmäns avseglning till Grönland var Norden kristnat. Egede utgick ifrån att de omtalade nordmännen kommit fram till Grönland, etablerat sig där och att det kunde finnas ättlingar kvar efter dem. Dessa ättlingar var således i grund och botten kristna eftersom deras förfäder var kristna. Om nu dessa människor fanns på Grönland kunde man anta att de kände till den kristna religionen men man kunde även anta att de under de hundratals år som förflutit aldrig fått höra Guds ord predikas eftersom någon präst knappast kunde finnas på Grönland.

I ett brev till biskopen i Bergen framförde Egede sina funderingar tillsammans med en begäran att få resa till Grönland för att undersöka eventuella spår av kristendom. Svaret blev ett rungande nej varför Egede istället vände sig till sin egen biskop Krog i Trondheim.

Denne var betydelig mer positiv till projektet även om det skulle visa sig att biskopens geografiska kunskaper hade sina brister. I sitt svar till Egede skrev biskop Krog: Grönland är ett mycket guldrikt land som inte ligger långt från Kuba. Vad gäller guld det hade biskopen sannolikt förväxlat Grönland med Alaska och av namnet hade han fått uppfattningen att ön var grön och att den därför borde ligga någonstans i Karibien.

Tills vidare blev Egede kvar som församlingspräst i Vaagen och nu hade ryktet om det blomstrande församlinglivet i Vaagen spritt sig även till Vaagens grannförsamling. I allt större utsträckning började församlingsborna där att överge sin egen församling och istället vända sig till Hans Egede i Vaagen i sina kyrkliga angelägenheter, något som deras egen församlingspräst noterade med vrede.

En söndag då gudstjänsten i Vaagens kyrka skulle börja kunde Egede konstatera att det var ovanligt mycket folk i kyrkan och att nästan hela grannförsamlingen kommit dit. Plötsligt öppnades dörren till kyrkan och in stegade prästen i grannförsamlingen som gick fram inför de församlade och förklarade:

”Eftersom de flesta här idag är mina församlingsbor är det så gott att jag tar hand om dagens predikan...”. Egede skyndade sig att låsa igen dörren till predikstolen och uppmanade sin kollega från grannförsamlingen att försvinna därifrån. Då uppaningen inte åttlyddes utbröt ett regelrätt slagsmål mellan de båda prästerna mitt framför koret. Den som var skickligast i konsten att svinga sina knytnävar var Egede vilket resulterade i att hans prästkollega från grannförsamlingen något mörbultad fick stappla sig hem där han genast författade en anmälan till biskopen om vad som hade utspelat sig i Vaagens kyrka. Egede själv genomförde gudstjänsten stående framför altaret.

För händelsen anmäldes Egede för Domkapitlet och efter biskopsförhör avskedades han från sin tjänst som församlingspräst i Vaagen för att ha uppträtt klandervärt i kyrkan och för att mer eller mindre ha stulit hela grannförsamlingen. Egede tycks dock inte ha sörjt alltför mycket över att ha blivit avskedad som församlingspräst.

Efter det hastiga uppbrottet från Vaagen flyttade han med sin familj till Bergen där han nu på heltid kunde börja verka för sin tilltänkta expedition till Grönland.

För att ett sådant projekt skulle bli ekonomiskt genomförbart måste expeditionen kompletteras med någon form av handelsuppdrag. Egede kontaktade olika handelshus i Bergen på jakt efter intressenter men utdelningen blev dålig. Det rådde ofärdstider och allt överskuggades av det pågående kriget mot Sverige där

Norges främsta fiende utgjordes av den svenske kungen Karl XII. Alla kurvor pekade nedåt och ingen kände för att engagera sig i någon vidlyftig handelsexpedition till Grönland.

Så föll skottet vid Fredriksstens fästning vid Halden den 30 november 1718. Karl XII var skjuten och kriget tog slut vilket åter gav en förhoppning om en framtid för Norge. Den positiva anda som plötsligt genomsyrade Norge förbättrade avsevärt möjligheterna för Egede att skapa intresse för sin expedition till Grönland. Sedan han framlagt sina planer för danske kungen lyckades han på tämligen kort tid samla ihop 8.000 riksdaler tillika med kunglig utfästelse om årlig missionärs-lön på 300 riksdaler jämte 200 riksdaler till utrustning.

Den 3 maj 1721 avseglade familjen Egede äntligen mot Grönland sedan Egede övertalat Det Bergenske Compagni att ställa ett fartyg till förfogande mot att han skulle upprätta en handelsstation på Grönland för kompaniets räkning.

Fartyget hette Hoppet och var en ganska illa medfaren skuta som definitivt sett bättre dagar. Handelskompaniet räknade kallt med att Egedes expedition till Grönland var ett högriskprojekt och att inga garantier fanns för att vare sig fartyget eller Egede någonsin skulle komma tillbaka. Därför fick Egede nöja sig med det fartyg som skulle ställa till minst skada för kompaniet om det försvann. Av den anledningen blev också resan till Grönland omgärdad av stor dramatik. Flera gånger var man nära att gå i kvav bland isflaken runt Grönland och ett par gånger var besättningen nära att göra myteri och vända om för att segla tillbaka till Bergen. Men efter en mödosam färd kom man fram varpå Egede kunde landstiga på en plats som han döpte till Godthåb (Guds hopp) i tacksamhet över att ha kommit dit med livet i behåll.

Efter att hjälpligt ha etablerat en handelsstation vid Godthåb började Egede sina efterforskningar kring de omtalade nordborna. Ganska snart stod det klart att de helt enkelt inte fanns. Eskimåerna kunde berätta att det för länge sedan kommit främmande folk från andra sidan havet och slagit sig ner på Grönland för fiske och säljakt. Dessa människor hade dock aldrig beblandat sig med den grönländska befolkningen utan levt för sig själva och hade på så sätt efter en tid blivit utdöda.

Då Egede någorlunda lärt sig eskimåernas språk blev han snart medveten om att det hos eskimåerna fanns en viss nyfikenhet kring den gud som han påstod sig känna. Då han nu inte hade några nordbor att predika för började han istället att studera eskimåerna och deras värld. Han konstaterade att eskimåerna var ett utpräglat naturfolk som sedan urminnes tider levt på jakt och fiske. De hade en egen välutvecklad kultur som saknade förbindelser med andra kulturer. De levde mycket jordnära och var föga mottagliga för nya aspekter på tillvaron. Vad gäller det andliga hade de sina egna anekdoter som kan sägas vara en slags trollpräster.

I umgänget med de eskimåer som verkade kring handelsstationen började de förstå att han kände en gud som man tidigare aldrig hört talas om. Av nyfikenhet frågade de Egede var hans gud bodde. Egede svarade att den gud han kände fanns i himlen och några dagar senare kunde

Egede se klungor av ivrigt gestikulerande eskimåer stå och studera himlavalvet. Då Egede förklarade att man inte kunde se hans gud på det sättet fick han frågor om hur man då kunde veta att han var där.

Egede talade även med eskimåerna om bönen. Han berättade att om de bad till Gud skulle Gud höra deras böner. Eskimåerna undrade då vilket språk man skulle använda och fick till svar att det gick alldeles utmärkt med grönländska. Man undrade då över hur det kunde vara möjligt att Egedes gud kunde förstå grönländska när han aldrig hade varit på Grönland, men Egede försäkrade att så ändå var fallet. En tid senare frågade Egede sina lärjungar om de bett till Gud så som han lärt dem. Jodå, det hade man gjort men man fick inte något av det som man bad om vilket åter aktualiserade frågan om den gud som Egede kände verkligen behärskade grönländska.

Så småningom började Egede hålla predikningar, med varierande resultat. Största problemet var att han ständigt blev avbruten med frågor om hur långt det var kvar på predikan. I den grönländska språkkulturen kommunicerade man endast med mycket korta meningar innehållande ett fåtal ord. Det förekom aldrig att någon talade sammanhängande under längre tid. För att över huvud taget få någon att lyssna till sina predikningar tvingade Egede tala med ena armen utsträckt medan han med andra handen mätte mot armen för att visa ungefär hur långt det var kvar.

Handeln med eskimåerna gick trögt och Egedes försök till missionsgärning började framstå som allt mer fruktlös. Hans predikningar väckte föga intresse och försöken att undervisa barn i konsten att läsa och skriva utmynnade i att hans elever reste sig upp och gick hem med insikten om att man inte skulle kunna bli bättre säljare genom att uttyda en massa krumelurer.

Den problematiska missionsgärningen skulle snart komma att drabbas av ytterligare problem då Egedes son Paul återvände från en resa till Danmark. Med sig på resan hade Paul tagit en av de eskimåer som trots allt lyckats ta till sig det kristna budskapet - eskimåynglingen Akátit. Dessvärre klarade inte Akátit mötet med civilisationen i Danmark. Då han återvände till Grönland led han av en smittkopplande sjukdom.

Inom kort hade flera eskimåer blivit smittade och givetvis blev Egede utpekad som syndabock för det. Då första eskimåbarnet dog i sjukdomen blev situationen dramatisk och sommaren 1736 tvingades Egede mer eller mindre fly från Grönland.

Handelskollonin vid Godthåb var då upplöst och hans hustru Gertrud hade avlidit till följd av sina ansträngningar att försöka hjälpa dem som insjuknat i smittkoppepidemin. Själv var Hans Egede svårt tård efter vad som då kunde betraktas som ett stort misslyckande på Grönland.

Efter uppbrottet från Grönland slog sig Egede ner i Köpenhamn där han under en tid förestod ett grönländskt seminarium. Sin ålderdom tillbringade han hos en dotter i den lilla staden Stubbekjöbing på Falster där han avled den 5 november 1758.

Där kunde historien om Hans Egede ha varit slut, men så blev det inte. Då Hans Egede installerat sig i det grönländska seminariet i Köpenhamn dröjde det inte länge förrän även hans son Paul kom dit. Så småningom kom sonen Paul att överta seminariet och ägnade sig åt ett omfattande översättningsarbete som ledde till en grönländsk utgåva av Nya testamentet samt en grönländsk psalmbok. Med dessa alster som grund kunde på olika vägar det kristna arbetet på Grönland återupptas. Resultatet blev att kristendomen fick ett rejält fotfäste på Grönland som idag utgör ett av Danmarks 11 stift.

1979 fick Grönland självstyre varvid det danska ortsnamnet Godthåb byttes ut till Nuuk.

Den verksamhet som danska Folkekirken driver på Grönland leds idag av biskop Sofie Petersen som blev Danmarks första kvinnliga biskop. Inom ramen för sin roll inom kyrkan har hon även engagerat sig starkt i miljöarbetet på Grönland och medverkade 2008 vid en uppmärksammad klimatgudstjänst i Köpenhamn som gav eko över hela världen. I ett känsloladdat tal sa hon bland annat:

- Jag ser hur Grönlands glaciärer smälter bort och det här är en fråga som är alldeles för viktig för att bara hanteras av politiker...

Hans Egedes namn kan man idag se lite varstans på Grönland som en påminnelse om att det var han som förde kristendomen till Grönland även om han själv aldrig fick se frukterna av sitt arbete. Vid Nuuk finns en flera meter hög staty av honom där han står och blickar ut över den plats där han en gång landsteg efter sin dramatiska resa från Bergen.

Den som idag har någon anledning att besöka Nuuk kan också med fördel checka in på stadens finaste och mest välrenommerade hotell - Hotel Hans Egede.

Staffan Berglind
Vice orf i Torsåkers församlingskår

Källförteckning:

Nordisk familjebok 1927 års utgåva
Den grönländske missions- och kirkes historie 1721 - 1921 (H Ostermann)
Polarnattens apostel (Nils Hydén)

VÄGEN VÄNTAR

VANDRA VIDARE

MOT ETT MÅL

Svenska kyrkans lekmannaförbund har tagit initiativet till och, i samverkan med Sensus studieförbund och Svenska Bibelsällskapet utvecklat projektet ALLA TIDERS BOK. Inom projektet har tre böcker publicerats.

Böckerna ger en täckande och relativt djupgående inblick i Bibeln. Tre skickliga författare har medverkat,

LarsOlov Eriksson, teologie doktor och docent i Gamla testamentets exegetik, Christina Rydén, teologie kandidat med många års erfarenhet av bibelundervisning, och Anders Sjöberg, teologie licentiat i Nya testamentets exegetik. De kan sina ämnen och de kan konsten att delge andra sin kunskap på ett smittande sätt. Böckerna lämpar sig väl för enskild läsning men kan med fördel användas inom en studiecirkel.

Den som tagit del av de tre böckerna – med engagemang och eftertanke – har fått en god förtrogenhet med Bibeln, alla tiders bok.

Den första boken, Vägen väntar, utkom i augusti förra året. Den har sålts hittills i mer än 1200 exemplar. Flertalet köpare återfinns inom lekmannaförbundet. Många har vitsordat bokens kvalitet. I slutet av januari i år utkom de två följande böckerna, Vandra vidare, och Mot ett mål.

I mars distribueras en informationsbroschyr om projektet. Den sänds till alla Svenska kyrkans församlingar och till ett antal andra adressater. Där ges en inbjudan till att köpa böckerna och ta itu med studier.

Ett projekt av det här slaget ställer stora krav på planering och genomförande. Svenska kyrkans lekmannaförbund har i projektet Alla tiders bok åtagit sig betydande ekonomiska garantier och lagt ner ett omfattande arbete.

Naturligtvis har det positiva mottagandet av den första boken varit mycket glädjande för lekmannaförbundet. Inför den marknadsföring som nu görs av alla tre böckerna till hela vår kyrka hyser förbundsledningen stora förhoppningar om ett positivt mottagande.

”Svenska kyrkans lekmannaförbund är en självständig lekmanorganisation inom Svenska kyrkan. Förbundet arbetar i trohet mot Svenska kyrkans bekännelse.” Så står det i lekmannaförbundets stadgar, den första paragrafen.

När förbundet engagerar sig djupt, både ekonomiskt och arbetsmässigt i projektet Alla tiders bok gör vi det med förhoppningen att projektet skall få bli till välsignelse för hela vår kyrka. Det erbjuder ett väl genomtänkt och fräscht material för studium av den skrift som utgör Kyrkans första och främsta bekännelsegrund.

Alltsedan Svenska kyrkans lekmanförbund kom till för över 90 år sedan har insikten om bibelstudiets värde varit central. Lekmannaförbundet har anledning att glädjas åt att genom projektet Alla tiders bok få tjäna hela vår kyrka på detta centrala fält.

Kan vi nu inom vårt förbund göra något mer i sammanhanget? Ja, det kan vi – och det bör vi. Jag vill uppmana alla lekmannaförbundets medlemmar att vara förebedjare för projektet Alla tiders bok. Bed Gud att han välsignar användningen av de tre böckerna, att han låter sin Ande ge rik behållning av de studier som på olika håll kommer att bedrivas.

Carl-Axel Axelsson
Projektledare för Alla tiders bok

Beställning

Böckerna bör naturligtvis finnas på bokhyllan hos varje medlem i lekmannaförbundet. Men självfallet placeras de i bokhyllan först då de lästs.

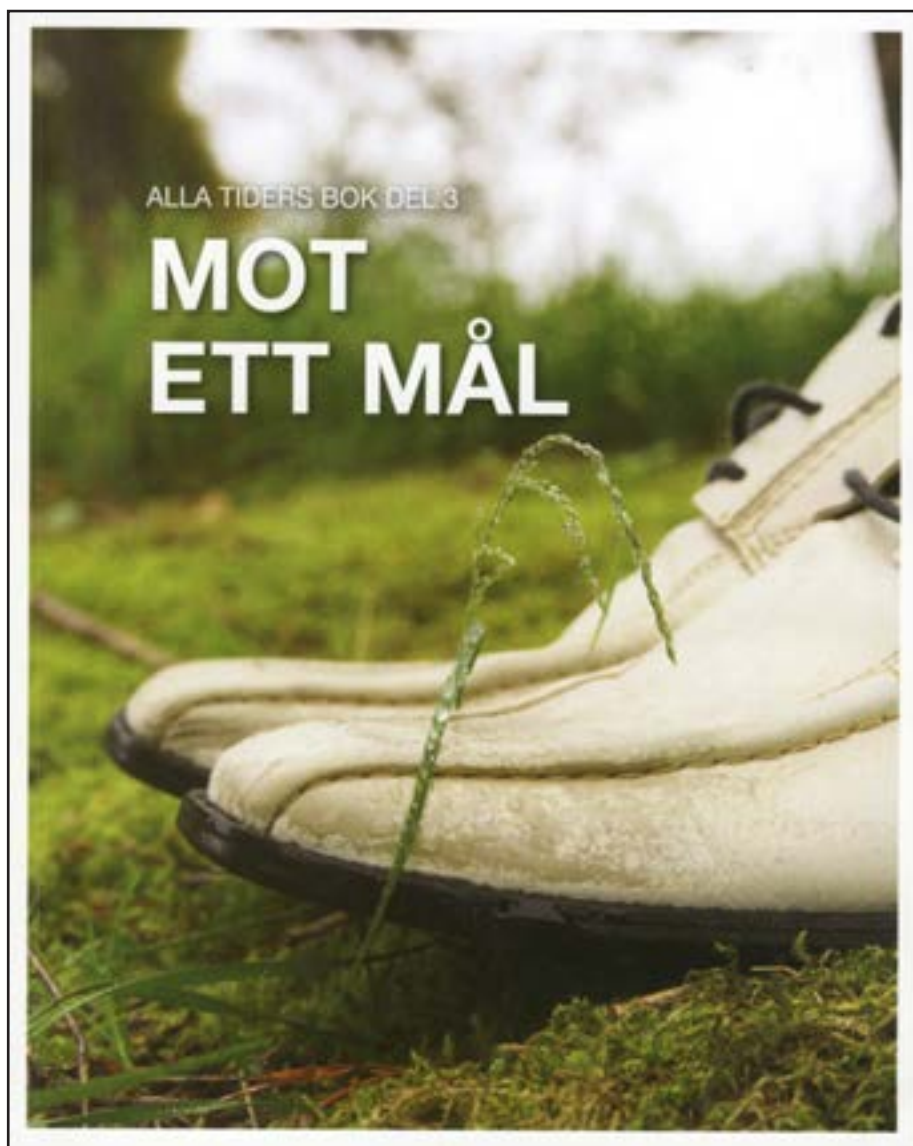
Varje bok kostar 90 kronor. Köper man tio böcker eller fler är priset 75 kronor. Porto tillkommer. Betalning sker mot faktura som bifogas försändelsen.

Böckerna beställs från Svenska Bibelsällskapet.

Via e-mail: butik@bibeln.se

Via post: Svenska bibelsällskapet
Box 1235
751 42 Uppsala

Via telefon: 018-18 63 30

Gud, engelska och hyvelspån

När Lekman i kyrkans redaktör fick nys om att jag skrivit en bok med levnadsminnen, bad hon att jag skulle skicka henne boken och tillsammans med den lite information om vad boken innehåller. Här kommer den informationen.

Jag har haft förmånen att få leva ett långt liv fyllt med intressanta uppgifter. Min tidiga barndom upplevde jag redan på 1920-talet. När jag berättat för mina barnbarn om hur samhället då såg ut och hur vi levde har jag förstått att dessa minnen faktiskt har ett informationsvärde.

Min skolgång täcker in 1930-talet och de första åren av 40-talet. Inte förrän jag började skriva ner minnena från den perioden insåg jag hur djupgående skillnaden är mellan då och nu. Min gymnasietid sammanföll med Andra världskriget. Hur förhöll jag och mina jämnåriga kamrater oss till världsbranden omkring oss? Reagerade vi mot ondskan, eller var det i första hand rädsla för det egna skinnets som fick plats inom oss?

Mitt val av studiebanan styrdes inte i ringa utsträckning av "omständigheterna". Men – sett i backspegeln – blev resultatet lyckat. Jag har haft förmånen att under mitt yrkesliv få ha spännande arbetsuppgifter, en del av den arten att de faktiskt kan ha allmänintresse.

I dag har snart sagt alla svenskar under pensionsåldern engelska som ett andra-språk. När jag 1952 fick min första tjänst som lärare var det omkring 10 procent av eleverna som fick undervisning i något främmande språk. Och den kunskap dessa 10 procent fick var mer en kunskap om språket än färdighet att använda det. Under en ganska kort tid, mellan 1955 och 1965 genomfördes den reform som ledde till dagens situation. Jag hade just engelska som mitt huvudämne och "råkade" hamna i sammanhang som blev mycket centrala i förändringsprocessen. Möjligen är det så att jag idag har en tämligen unik erfarenhetsgrundad information att ge om vad som skedde och hur allt gick till.

När jag började teckna ner mina erfarenheter av detta insåg jag att det var upplevd skolhistoria av allmänt intresse.

Också andra uppgifter på utbildningsområdet har jag haft förmånen att vara djupt engagerad i. Mina sista fem år före pensioneringen arbetade jag inom Universitets- och högskoleämbetet med något synnerligen spännande. Den svenska utbildningen skulle i olika hänseenden anpassas med hänsyn till Sveriges EU-medlemskap. Jag fick uppgiften att leda den arbetsgrupp som skulle ta sig an detta. Vilka överväganden och värderingar som i det sammanhanget gjordes och vilka svårigheter som måste övervinnas kan vara värt att analysera.

Ett omfattande kapitel har rubriken "Religion och kyrka". Hur har min barndom i hemmet, söndagsskola och min skolgång påverkat mig? Jag berättar om mitt engagemang i kyrkan på församlings- stifts och riksnivå. Och naturligtvis berättar jag om Svenska kyrkans lekmanaförbund. Under nästan hälften av mitt vuxna liv har jag tillhört lekmanaförbundet. Där finns mycket att berätta.

Bokens titel talar också om sågspån. Sanningen är den att jag hela mitt liv tyckt om att arbeta i trä, att snickra. Det har blivit både det ena och det andra. Ganska lustigt att erinra sig och att berätta något om.

Ja, nu har jag gjort det som redaktören bad mig göra. Återstår att säga att boken finns tillgänglig i bokhandeln. Sannolikt finns den inte lager på hyllan. Men i bokhandelns dataregister finns den, så varje bokhandel kan beställa hem den.

Enklast och billigast blir det om man själv beställer den via nätbokhandeln. Går man in på www.bokus.se är det lätt att beställa. Man får boken hemskickad – utan portokostnad för 116 kronor. Med följer en faktura som man betalar i vanlig ordning. Enklare kan det inte vara. Går man till bokhandeln får man nog lägga på några tior. Och så har man besväret att gå dit.

Carl-Axel Axelsson

Den här boken presenterar en samling levnadsminnen, naturligtvis ett urval:
I författarens förord kan man finna hur urvalet gjorts:

"Det är inte i första hand det jag har gjort som jag skulle vilja berätta om. Det jag vill berätta om är miljöer, förhållanden och skeenden, tankar och värderingar som jag under ett långt liv sett existera, betyda något, skifta och inte sällan försvinna – och måhända glömmas."

Många av de skeenden som skildras kan andra berätta om, men några är sådana att bokens författare möjligen idag är ganska ensam om att kunna vittna. Ett exempel är ett långt kapitel om hur engelska för ungefär 50 år sedan blev ett andra språk för alla människor i vårt land. En inte alldeles enkel och långt ifrån okontroversiell process.

Boken låter läsaren komma författaren ganska nära in på livet ifråga om livssyn och centrala värderingar. En stimulans för reflektion – instämmande eller ifrågasättande.

VOCATUS

ISBN 978-91-86728-12-0

PAULUS

För mig var Paulus länge en man som reste mycket och hade skrivit en massa brev till olika mottagare som man hade inkluderat i Nya Testamentet och ur vilka man läste upp en del lösryckta stycken som episteltexter i kyrkorna på söndagarna. Tänkvärda ord men lösryckta ur sitt sammanhang.

Vem var då Paulus?

När jag för en del år sedan fick lära känna honom lite närmare på en kurs ute på Graninge stiftsgård, upptäckte jag vilken gigant andligen sett denna man måste ha varit. Jag skall inte närmare gå in på hans teologi. Det får var och en ta ställning till, men jag vill försöka sätta honom in i det historiska sammanhanget. En del uppgifter är naturligtvis osäkra men genom att lägga ihop lite från olika håll kan man få en någorlunda klar bild av hans liv.

De viktigaste källorna är naturligtvis de av bibelns böcker som handlar om Paulus d v s Apostlagärningarna och hans egna brev. Dessa källor stämmer emellertid inte alltid med varandra utan lämnar ibland motstridiga uppgifter. Man har då kommit fram till att det är breven som är de historiskt riktiga. Apostlagärningarna har ju Lukas skrivit till en del på hörsägen och inte förrän fram på 80-talet.

I Apg 21:39 presenterar sig Paulus så: ”Jag är jude från Tarsos i Kilikien, medborgare i en betydande stad.” I Fil 3:5 säger Paulus vidare ”jag som blev omskuren på åttonde dagen, som är av Israels folk och Benjamins stam, en hebré född av hebreer, i laglydnad en farisé.” Paulus är således född, troligtvis någon gång åren mellan 5 och 10, och uppvuxen i Tarsos, som var huvudstaden i Kilikien. Fadern var hantverkare och farisé samt romersk medborgare. Detta medborgarskap gick i arv till Paulus. De var av Benjamins stam så Paulus var också döpt till Saul efter kung Saul som var benjamit.

Grekiskt-influerade familjer gav ofta sina barn både ett grekiskt och ett hebreiskt namn som i Paulus fall som till en början benämndes med sitt hebreiska namn Saul eller Saulus.

Paulus gick i skola hemma i Tarsos fram till 20-års åldern. Han influerades säkert mycket av den grekiska kulturen, vilket förklarar en del av hur han senare kunde sprida sin lära till de grekisk-talande folken. Parallellt med studierna utbildade han sig till tält- och sadelmakare, i vilket yrke han försörjde sig senare under sina resor.

Omkring år 30 kom Paulus till Jerusalem för att studera teologi. Han säger själv i Apg 22: ”Hos Gamaliel har jag fått grundlig undervisning i vår fäderneärvda lag.” Han utbildade sig således till rabbin. Men man tror inte att han har mött Jesus. Vi kan således konstatera att när den första urkristna församlingen bildades så var Paulus en rättrogen jude, han var farisé och skriftlärare. Han verkade säkerligen i synagogorna. Här träffade han då på folk som predikade om ”vägen”, som ville om inte riva ner så ifrågasätta delar av lagen och som påstod att den avrättade Jesus var den Messias alla väntade på. Detta var ju kätteri. Messias skulle ju rädda och befria sitt folk. Men Jesu liv hade slutat som ett stort fiasko. Han hade ju dött som en förbrytare på korset. Jesus kunde ju bara inte vara Messias.

Paulus började förfölja de kristna. Han bevitnade Stefanus avrättning. I Apg 8:1 står det: ”Också Saul tyckte det var riktigt att han dödades. Den dagen började en svår förföljelse mot församlingen och alla utom apostlarna skingrades över hela Judeen och Samarien”. I Apg:3 står det vidare ”Men Saul for hårt fram mot församlingen. Han trängde in i hus efter hus, släpade bort män och kvinnor och lät sätta dem i fängelse.”

Men Paulus nöjde sig inte med detta, utan han utverkade översteprästens fullmakt att fara till Damaskus och där se till att man höll sig till lagen och att inga villoläror om vägen predikades.

Och där utanför Damaskus får Paulus uppleva sin omvändelse eller kallelse. I Apg 9:3f står det: ”Men när han på sin resa närmade sig Damaskus omgavs han plötsligt av ett bländande ljussken från himlen. Han föll till marken och hörde en röst som sade till honom: ”Saul, Saul, varför förföljer du mig?” Han frågade: ”Vem är du, herre?” – ”Jag är Jesus, den som du förföljer. Stig upp och gå in i staden, så får du veta vad du skall göra.” I Damaskus får han träffa Ananias och blir undervisad och döpt. Och i Apg 9:20 står det ”och började genast förkunna i synagogerna att Jesus är Guds son”. Detta gjorde han med så stor kraft att judarna blev rädda för honom och ville döda honom. Paulus måste fly från Damaskus. Nu följer en period i Paulus liv som är lite oklar. Självt skriver han i Gal 1:16 ”Då frågade jag inte någon av kött och blod till råds, inte heller för jag upp till Jerusalem, till dem som var apostlar före mig. I stället begav jag mig till Arabien, och därifrån vände jag tillbaka till Damaskus.

”på ett sådant sätt att en stor mängd judar och greker kom till tro.”

Först tre år senare för jag upp till Jerusalem för att tala med Kefas och stannade fjorton dagar hos honom. Någon annan av apostlarna såg jag inte, bara Herrens bror Jakob.”

I Apg 9:26 står det däremot: ”När han hade kommit tillbaka till Jerusalem försökte han ansluta sig till lärjungarna.” men de var rädda för honom men tack vare Barnabas, en levit från Cypern, kunde berätta om vad som hade skett i Damaskus blev han accepterad. Sedan predikade han frimodigt även för de grekisktalande judarna och disputerade med dem. Dessa beslöt att röja honom ur vägen så han måste fly via Caesarea till Tarsos.

Till Antiokia hade en grupp kristna judar flytt undanförföljelsen. De var troligen grekisktalande anhängare till Stefanus. Dessa förkunnade det kristna budskapet och de fann att även en del icke-judar, dvs vad man kallade hedningar, ville ansluta sig till den sk vägen. Detta nådde Jerusalem och man blev orolig och beslöt att sända Barnabas dit för att ta reda på hur det förhöll sig.

Barnabas blev glad över vad han fick se och ville utöka arbetet bland hedningarna. För den skull behövde han en medhjälpare och han för upp till Tarsos och hämtade ner Paulus till Antiokia. Det är först nu man börjar kalla sig kristna.

Paulus och Barnabas verkade några år i Antiokia och gjorde som man tror bl a en resa till Jerusalem för att lämna en gåva till församlingen där. När man kom tillbaka hade man med sig Johannes Markus, en kusin till Barnabas.

Paulus och Barnabas fortsatte sitt arbete i Antiokia. Men så enligt Apg 13:2 ”Medan de en gång höll gudstjänst och fastade sade den helige Anden till dem: ”Avdela Barnabas och Saul till den uppgift som jag har kallat dem till.” Efter fasta och bön lade de sina händer på dem och skickade iväg dem. Så började den första av Paulus resor troligen år 46. Vi räknar ju med tre resor men troligtvis gjorde han fler. Han talar själv i 2 Kor 11:25 om tre skeppsbrott som man inte kan förklara.

Den första resan gick först, tillsammans med Barnabas och Markus till Cypern, Barnabas hemtrakt. Ön genomrestes från Salamis i öster till Pafos i väster och de predikade i synagogorna. Det var först nu som Paulus började kalla sig för Paulus. Från Pafos seglade man till Perge på Mindre Asiens sydkust. Här uppstod en konflikt mellan Paulus och Markus så att Markus lämnade dem och för till Jerusalem. ”på ett sådant sätt att en stor mängd judar och greker kom till tro.”

De båda andra fortsatte norrut till Antiokia i Pisidien och vidare till Ikonion, Lystra och Derbe. Överallt gick man först in i synagogorna och predikade där enligt Apg 14: ”på ett sådant sätt att en stor mängd judar och greker kom till tro.” De gjorde också underverk som att bota en lam man i Lystra. Så stor var deras framgång, att i Lystra trodde man till deras fasa, att Barnabas var Zeus och Paulus var Hermes som uppenbarat sig i mänsklig gestalt. Det var med stor möda man kunde förhindra att man offrade till dem.

Men deras framgång skapade också oro och avund hos en del judar så att de förföljdes och till slut måste fly och dra sig tillbaka samma väg som de hade kommit. Efter cirka två år var de så tillbaka i Antiokia.

Hemma i Antiokia var allt frid och fröjd. Församlingen hade vuxit enligt de riktlinjer som Paulus hade visat och som han hade tillämpat under sin resa. Men det var man inte nöjd med i urförsamlingen i Jerusalem.

Den judiska lagen skulle följas och för att bli frälst måste man låta sig omskäras, allt enligt förbundet med Abraham.

Man beslutade då i Antiokia att skicka en delegation till Jerusalem för att tala om allt vad man hade åstadkommit bland hedningarna. Detta blev det första kyrkomötet det sk Apostlakonciliet år 49. Med stöd av Petrus fick man då Jakob, Herrens broder, att gå med på att omvända hedningar inte skulle behöva omskäras om man bara iakttog en del andra mosaiska regler som att avstå från att äta kött från avgudaoffer, blod från kvävda djur samt att utöva otukt. Detta var en stor framgång för Paulus.

Efter en tid ville Paulus resa ut igen och ta med sig Barnabas. Denne ville då även ha med sig Markus, men det ville inte Paulus, som tyckte att Markus hade svikit och övergett dem på förra resan. De blev ovänner och Barnabas tog med sig Markus och seglade till Cypern, medan Paulus tog med sig en man, som hette Silas som hade kommit med dem från Jerusalem med apostlamötets beslut. De reste landvägen genom Syrien och Kilikien och kom till församlingarna i Derbe och Lystra. Här mötte de en lärjunge som hette Timotheos, som de tog med sig. (Denne Timotheos blev sedan en av Paulus viktigaste medarbetare och är omnämnd i sex av hans brev.)

De reste sedan vidare från stad till stad och styrdes av Jesu ande genom Frygien och Galatien så att de hamnade i Troas ute vid det Egeiska havets kust. I Apg 16 står det: ”På natten hade Paulus en syn; en makedonier stod där och bad honom: ”kom över till Makedonien och hjälp oss.” När han hade haft denna syn försökte vi genast ta oss till

Makedonien ty vi förstod att Gud hade kallat oss att förkunna evangeliet där”.

(En märklig omständighet är vi-formen i ovanstående citat. Detta är det första av fyra ställen där Lukas plötsligt skriver vi. Antingen var han själv med eller citerar han någon annans reseberättelse.)

Så kommer då kristendomen till Europa. Möjligen kan det ha funnits fördrivna judekristna som slutit sig tillsammans tidigare i Rom.

Paulus och hans följeslagare kom så till Filippi. Här utspelade sig en rad händelser som i och för sig är en hel roman som är värd att läsas för sig.

Händelseförloppet från tidigare upprepades och de mer eller mindre tvingades vidare från stad till stad och passerade så Thesanoliki och Beroia där de liksom i Filippi bildade församlingar.

Paulus hamnade så småningom i Athen där han höll sitt berömda tal inför areopagen. Någon större lycka hade han emellertid inte hos athenarna. Det var i synnerhet uppståndelsen från det döda som de inte kunde acceptera.

Under sin vistelse i Athen fick Paulus oroande nyheter från Thesaloniki och han skickade Timotheos och Silas dit för att stödja församlingarna. Paulus for vidare till Korinth, en stad på Peloponnesos. Där träffade han Aquila och Priscilla som hade flytt undan kejsare Claudius förföljelser av judar i Rom. De var sadelmakare liksom Paulus så de kunde arbeta tillsammans. Hit återvände Timotheos och Silas med lugnande underrättelser. Då skrev Paulus sitt första brev till thes-lonikierna och strax efter det andra, för att ytterligare stödja församlingen mot förföljelser och villolärar. Ett problem man hade var att man hade trott att Jesu återkomst var nära förestående och nu undrade man hur det gick för dem som hann att dö före återkomsten.

Detta är de första av Pauli brev och de är således de äldsta av Nya Testamentets böcker och skrivna omkring år 51.

Paulus stannade i Korinth i ett och ett halvt år, trots konflikter och förföljelser. Han tog därefter med sig Aquila och Priscilla och for till Efesos där han lämnade sina följeslagare. Själv for han vidare för att hälsa på församlingen i Jerusalem och kom slutligen tillbaka till Antiokia.

ästan omedelbart gav han sig iväg igen och for nu landvägen samma väg som på den andra resan genom Galatien och Frygien men stannade nu i Efesos. Här kunde han anknyta till den verksamhet som hade startats av Aquila och Priscilla tillsammans med en alexandrinsk jude vid namn Apollo. Apollo hade vid Paulus ankomst avrest till Korinth.

Paulus med nycklarna, hans främsta attribut i anknytning till Jesu ord: *"Jag skall ge dig nycklarna till himmelriket"*

Här stannade Paulus i två till tre år. Till en början talade han i synagogan men efter tre månader uppstod en konflikt med icke-troende judar, så han flyttade över sin verksamhet till en föreläsningssal. Men även här uppstod det en konflikt.

Det var en silversmed som hette Demetrios som försörjde sig på att göra Artemistempel i silver. Han och en del andra hade avsevärda inkomster på detta. Han uppviglade folket mot de kristna och det var med svårighet som stadens sekreterare kunde lugna folket.

Under sin vistelse i Efesos nås Paulus av underrättelser att judekristna agitatorer kommit till de galatiska församlingarna och predikat att man måste hålla Mose lag och låta sig omskäras. Paulus skriver då Galaterbrevet och förklarar sin syn på saken. Detta brev skrevs någon gång mellan år 53 och 55.

Mot slutet av sin vistelse i Efesos nås Paulus av underrättelser om splittring och omoral i församlingen i Korinth. Paulus skriver det Första Korinthierbrevet som är en svår vidräkning med folket. Han skriver bl a i 1 Kor 1.11f: "Av Chloes folk har jag nämligen fått höra, mina bröder, att det förkommer motsättningar bland er. Vad jag menar är att ni alla säger. "Jag hör till Paulus", eller "Jag hör till Apollos", eller "Jag hör till Kefas", eller "Jag hör till Kristus". Har Kristus blivit delad?"

Hela brevet är en förebräelse för det liv som de lever med otukt, processer o s v. Här förekommer också det av vissa så gärna återopade orden om att kvinnorna skall tiga vid sammankomsterna. Men å andra sidan finner vi i kapitel 11 de idag använda instiftelseorden till Herrens nattvard och i kapitel 13 något som man skulle kunna kalla kärlekens höga visa. Brevet är troligen skrivet år 55 eller 56.

I slutet av brevet skriver Paulus att han avser att stanna i Efesos fram till pingst (tidigare i brevet har det framkommit att det är skrivet vid påsk) för att därefter avresa till Makedonien för att sedan komma till Korinth för att vistas där en tid.

Från Korinth far Paulus tillbaka till Makedonien där han efter en tid möter Titus som kommer med goda underrättelser från Korinth. Församlingen har ångarat sig. Men fortfarande finns det spänningar och fientliga krafter som talar mot Paulus. Han skriver då det Andra Korinthierbrevet, delvis under tårar, vari han aviserar om ett tredje besök. Detta besök varade i tre månader och det är under denna tid som Paulus skriver Romarbrevet år 56 eller 57.

Han betraktar sitt arbete i Östern som avslutat och kastar blickarna så långt västerut som till Spanien. För denna verksamhet vill han ha Rom som bas.

Han avslutar brevet med en lång rad hälsningar där man kan observera att Aquila och Priscilla nu har återvänt till Rom från Efesos.

Från Korinth för Paulus tillbaka till Makedonien för att så småningom träffa ett antal medarbetare i Troas på Mindre Asiens kust. (Här finner vi återigen en ”vi” skildring vilket kanske tyder på att Lukas var med).

I Troas stannade man en vecka. Paulus måste ha varit en fantastisk predikant, vilket framgår av följande citat (Apg 20:7): ”Dagen efter sabbaten (således på söndagen) hade vi samlats för att bryta bröd. Paulus, som skulle resa nästa dag, talade till bröderna, och han höll på ända till midnatt. Det fanns många lampor i det rum på översta våningen där vi var samlade. En ung man som hette Eutychos hade satt sig i fönstret. Han föll i djup sömn då Paulus talade så länge, och i sömnen ramlade han ut från tredje våningen, och när man lyfte upp honom var han död”.

Paulus kom ner och lade sig på honom och då vaknade han till liv. Sedan gick Paulus upp igen och fortsatte att predika fram till gryningen. Från Troas far sedan Paulus i längs Mindre Asiens kust och besöker ett antal församlingar. Han tar avsked av dem och alla förklarar att de inte kommer att se honom igen. Han är på väg till Jerusalem och säger att den helige Ande har sagt att bojor och lidanden väntar honom där. I Jerusalem rapporterade han för Jacob och de äldste vad han hade uträttat, men blev varnad för att judarna i staden sade sig ha hört att Paulus lärde att man kunde överge Mose lag och låta bli att omskära sina barn. De äldste försäkrade att överenskommelsen från apostlakonciliet år 49 stod fast då det gällde hedningar. De rådde Paulus att gå och rena sig i Templet.

Nu fick judar från Asien syn på Paulus i templet och hetsade upp folket mot honom. De grep honom, och släpade ut honom och hela staden kom i uppror.

Han blev räddad av romerska soldater men blev arresterad. Nu följde en rad händelser där Paulus fick försvara sig men det slutade med att han av den romerske kommandanten under eskort fördes till ståthållaren i Caesarea.

Här möter Paulus två olika ståthållare, först Felix och sedan Festus, och slutligen kung Agrippa och han får hålla försvarstal inför dem alla. Slutligen beslutar man att skicka honom till kejsaren i Rom. Dessa processer tog över två år under vilka Paulus satt i fängelse.

Resan till Rom blev strapatsrik och tog åtskillig tid i anspråk. Bland annat vistades man på Malta i tre månader efter en förlisning. Resan är skildrad i vi-form så eventuellt var Lukas med. Det verkar som om Paulus fick röra sig ganska fritt. Så småningom nådde man Rom. Här fick Paulus tillstånd att ha egen bostad endast bevakad av en soldat. Nu är vi nog framme vid år 60.

Utöver de ovan nämnda breven är det ytterligare fyra brev som man med stor säkerhet vet att Paulus är författaren till. Det är de så kallade fångenskapsbreven d v s brev som är författade medan Paulus sitter fängslad. Det är Filipperbrevet, Kolosserbrevet, Brevet till Filemon och Efesierbrevet. Var dessa brev är skrivna och när är man osäker på. Man väljer mellan Efesos (ca 53 -56), Caesarea (ca 58 – 60) och Rom (ca 60 -62).

Församlingen i Filippi, som ju var den första församlingen Paulus grundade i Grekland, hade hört att Paulus var fängslad och hade gjort en insamling till honom. De sände en man vid namn Epafroditus med pengarna och som tack och uppmuntran skickade Paulus detta brev med budbäraren tillbaka.

Kolosse låg i sydöstra Mindre Asien och en man vid namn Epfras delade frivilligt Paulus fängelsevistelse och berättade om irrläror. Paulus skriver då brevet för att styrka församlingen.

Filemon är en rik man i Kolosse. En av hans slavar har rymt och kommit till Paulus och blivit kristen. Nu sänder Paulus honom tillbaka med ett brev med en bön om att Filemon skall behandla slaven som en kristen broder.

Efesierbrevet är inte skrivet till en precisad adressat utan är närmast en epistel eller traktat om judars och hedningars enhet i den universella k

Så har vi de så kallade pastoralbreven, breven till Timotheos och Titus. Timotheos var ju en av Paulus första medarbetare och lämnades kvar i Efesos för att leda församlingen. Titus blev insatt som kyrkoledare på Kreta. De flesta forskare är överens om att Paulus inte har skrivit dem utan att de är sk deuterio - paulinska och skrivna omkring år 100.

Rolf Beck
Täby församlingskär

Källor: Bibel 2000
En bok om nya testamentet
utgiven av Birger Gerhardsson

Ulvö gamla kapell

I yttersta kustbandet ligger Ulvöhamn, ligger väl skyddat mot väder och vind i ett smalt sund mellan två öar. Hit har sjöfarande under långa tider tagit sin tillflykt i väntan på lämpligt väder. Mitt i fiskeläget ligger ett litet kapell, byggt på 1600-talet av fiskare från Gävle. Till det yttre är det en oansenlig byggnad med en enkel klockstapel av trä, men dess inre rymmer en kulturhistorisk skatt av målningar på väggar och tak.

Ulvöhamn är Norrlands största och äldsta fjärrfiskeläge med anor från medeltiden. Bottenhavet var under medeltiden ett fiskrikt hav som lockade fiskare ända från Mälardalen, eftersom metoden att konservera med salt hade gjort det möjligt att fiska långt ifrån hemorten. Dessa fjärrfiskarnas regelbundna fångstexpeditioner var tidvis så omfattande att de har få motsvarigheter i världen.

Utanför kusten ligga många väna öar, som med sina träd, örter och gräs skänka rikligt nöje och vederkvickelse. I trädens kronor hör man fåglar af olika slag sjunga ljufva sånger. I vattnet ser

man fiskar i underbar mångfald, som under sin lek spritta upp öfver ytan. Öfverallt gör fiskaren en rik och lönande fångst...

Ur: Olaus Magnus, Historia om de nordiska folken, 1555.

Saltströmmingen var en oundgänglig del av kosthållet, inte minst för soldater i fält. Gustav Vasa insåg att strömmingsfisket kunde bli en lönande statlig inkomstkälla. Han förklarade därför 1542 att fisket längs med Norrlandskusten tillhörde "konungens rätta allmänningar". Var och en fick fiska fritt mot att lämna var 15:e tunna strömming i skatt. Tolv år senare fick Gävle ensamrätt till allt fiske utmed Norrlandskusten. Som motprestationen betalade gävleborna en högre skatt.

Men eftersom fisket var en lönande verksamhet mötte de hårt motstånd från allmogen i kustsocknarna och fiskareborgarna i de övriga städerna. Konflikterna var många.

Varje vår lastades de öppna båtarna, haxarna, med hela familjen: hustru och barn, pigor, drängar, getter och allt det som behövdes för sommarens fiske. Familjerna seglade så tidigt som möjligt för att snabbt börja fiska vårströmmingen när den gick till. Om hösten vände båtarna åter lastade till relingen med tunnor av saltströmming. Om fångsten varit god var det en riskfylld färd om höststormarna satte in. De strapatsrika resorna tog mellan två och åtta dagar. Vid mitten av 1700-talet förlorade Gävlefiskarna sin ensamrätt till fisket och lönsamheten blev sämre. Under 1800-talet konkurrerades strömmingen ut av den billigare sillen som med den nymodiga järnvägen lätt kunde transporteras. Dessutom var strömmingsfångsterna under långa perioder mycket dåliga.

Vid 1800-talets mitt lämnade Gävlefiskarna Ulvön för gott. Under 1500-talet blev det lag på att gå i kyrkan och den som försummade gudstjänsten straffades.

För att även på denna avsidades belägna plats kunna hålla sig till lagen byggde fiskarna från Gävle sig ett kapell år 1622. I kapellet hölls predikan varje sön- och helgdag och det lästes aftonbön tre kvällar i veckan. En präst från fastlandet kom ut och predikade några gånger per sommar. Under den övriga tiden läste någon från hamnlaget ur postillan. Kravet att gå i gudstjänst kom ofta i konflikt med fiskarens arbete. Om strömningen gick till en söndag – kanske för enda gången den säsongen – valde man ofta fisket och betalade böter i stället. Kapellaget brukade anställa en teologie studerande från Uppsala för att ta hand om gudstjänsterna. Övrig tid fick han arbeta som fiskardräng. Kapellaget kunde styra gudstjänstordningen och den ung studerande fick både uppehålle och praktik under sommaren. Ett bra arrangemang för alla utom prästen i Nätra. Kapellaget ansvarade också för att byggnaden underhölls. Kapellet vårdades ömt, utan ekonomiskt stöd från moderförsamlingen i Nätra. Under vintern förvarades fiskeredskapen i kapellet, väl inlåsta bakom ett rejält stocklås.

Ytterst få av fiskarna kunde läsa och skriva. Väggarna och takens bilder blev ett stöd för att förstå prästens förkunelse och en maning till att reflektera över berättelsernas moraliska budskap. Många av motiven anknyter dessutom till fiskarens yrke. Målningarna är gjorda 1719 av Roland Johansson Öberg, son till en bonde på Ulvön. Förlagorna har han hämtat ur tidens illustrerade biblar och postillor och berättelserna kommer både från gamla och nya testamentet. Det motiv som har fått mest utrymme är

liknelsen om den förlorade sonen berättad i tio scener. Liknelsen tas upp i predikan tredje söndagen efter Trefaldighet, som i regel infaller i juni månad. Förmodligen den helg då sockenprästen från Nätra predikade i kapellet första gången för sommaren.

I fiskarens värld låg framgång och misslyckande nära varandra. Ödet vilade i Guds händer. Votivskeppet Gustaf från Gefle Anno 1770 är skänkt till kapellet av tre fjärrfiskare.

Kanske efter att de själva med nöd och näppe klarat en svår storm med livet och lasten i behåll, kanske med hopp om att nära och kära skulle komma tillbaka eller omhändertas väl efter en tragisk förlisning.

Ach Herre, Herre! Här sitte och ligge wi på et swagt kärile, thet lätteligen förderfwas kan. Wi swäfw emellan himmel och watten och är emellan oss och döden allena tunna bräden. Men tu äst Alsmäktig; tu kant gifwa vårt skepp styrcka, och genom et så ringa medel oss til lands förhjelp.

Ur: En dagelig bön till Sjös, Then Swenska Psalm Boken 1764.

Kapellklockan spelade en viktig roll även i det dagliga livet. Den kallade samman till gemensamma arbetsinsatser som att tjära kapellets tak eller laga hamngatan efter ett skyfall. Den kallade samman till hamnstämman och den larmade när elden hade brutit ut. Klockan gav också startsignal till båtarna under skötrodden; alla skulle ha samma förutsättningar till god fångst. Ingen fick heller ge sig ut på detta fiske utan att först ha deltagit i en andaktsstund i kapellet. Det var frestande att tjuvstarta, men den som gjorde sig skyldig till "otidig utrodd" bötfälldes.

Innanför trästaketet ligger en liten kyrkogård som har använts av sjöfarande. Fiskarna och de bofasta begravde sina döda på kyrkogården i Nätra. Utom när smittsamma sjukdomar härjade. År 1874 drabbades fiskeläget av en svår smittkoppepidemi efter det att en lots hade fört med sig sjukdomen från besättningen på en ångare från Göteborg. De fjorton personer som dog ligger begravda vid kapellet.

De enkla träkorsen har försvunnit, endast ett järnkors minner idag om tragedin.

När Gävlefiskarna lämnade ön vid 1800-talets mitt blev Ulvöhamn ett åretruntfiskeläge. In flyttade fattiga och egendomslösa från fastlandet för att söka sig ett bättre liv. Som mest bodde här närmare 300 personer.

Kapellet blev för litet. Det var heller inte byggt för att användas vintertid. Underhållet försumrades och vid 1800-talets slut var det i bedrövligt skick. Kapellaget ansökte om att få riva kapellet och istället bygga en ny kyrka. Men innan man hann påbörja rivningen besökte Oscar II Ulvön i augusti 1890. Kungen blev så imponerad av målningarna att han skänkte 200 kronor till kapellets bevarande. Detta kungliga ingripande förhindrade alla planer på rivning. Västerorrlands museisällskap – nuvarande Länsmuseum Västerorrland - som under flera år förhandlat med öborna om kapellets underhåll kunde 1892 förvärva kapellet för 500 kronor.

År 1996 förklarades Ulvö gamla kapell som byggnadsminne av Länsstyrelsen i Västerorrlands län. Kapellet är med sina närmare 400 år Ångermanlands äldsta daterade träbyggnad. Det minner om den långa period i länets historia när strömmingsfisket var en viktig förutsättning för länets utveckling. Något som även kustens alla fiskelägen vittnar om. Det finns femton fiskekapell bevarade i länet, varav tolv ligger i Ångermanland. Idag bor ett 50-tal personer året runt på Ulvön.

Som på fjärrfiskets tid ökar befolkningen sommartid med det mångdubbla, fast nu med sommarboende och tillfälliga turister. Ulvöborna är stolta över sitt kapell och det har med sina målningar blivit en välbesökt sevärdhet. Hela fiskeläget är med sin särpräglade bebyggelse klassat som en kulturmiljö av riksintresse.

Text

Gunnel Boström,
1:e antikvarie/redaktör

Foto

Björn Grankvist
Västerorrlands länsmuseum

FAKTARUTA

Byggår: 1622, flyttat till nuvarande plats under tidigt 1700-tal.

Konstruktion: Timmerkonstruktion med stående lockpanel, rödfärgat. Trätak täckt med spjälkade spån, tjärat.

Invändiga målningar: Roland Johansson Öberg 1719.

Inventarier: Predikstol, 1600-tal, inköpt från Vibyggerå församling 1753. Sju medeltida skulpturer förvaras sedan 1930-talet på länsmuseum på grund av risken för stöld. Den madonnaskulptur som visas är en nytillverkad kopia. Votivskepp samt ljuskronor av trä, 1700-tal. Fattigbössor.

Nordström, Ludvig Fiskare Stockholm 1907. –

Bottenhavsfiskare. Stockholm 1914. Söderberg, Kjell E G: Ulvöhamn – två bilder ur ett fiskeläges historia. Göteborg 1995.

Telhammer, Ingrid: Från syndafall till himmelsfärd. Norrländska bildpredikningar under 1700-talet. Arkiv för Norrländsk hembygdsforskning XXI. Örnsköldsvik 1983

Ulvö gamla kapell är numera avlyst som invigt kyrkorum. Det innebär att kyrkliga vigslar, dop och begravingar kan äga rum i kapellet under samma förutsättning som i andra icke invigda byggnader.

Öppet med guide 11/6 - 19/8 alla dagar kl. 12-15. Fri entré. Visningar kan bokas maj till september, 700 kr

Inspirationssamlingar till förmån för lekmanförbundets riksprojekt Alla Tiders Bok, i samverkan med Sensus studieförbund och Svenska Bibelsällskapet

Svenska kyrkans lekmanförbund har under hösten 2011 vid många olika tillfällen samlat åtskilliga intresserade i hela vårt land för information och inspiration knuten till det av lekmanförbundet initierade riksprojektet "Alla Tiders Bok".

I närmast föregående tidning, LEKMAN I KYRKAN nr 4, 2011 har stiftskonventsrådets ordförande i Göteborgs stift, Yngve Lindblom, lämnat en redogörelse för Nylöse-Utby kyrkokårs 50-årsjubileum. Högtidstalet hölls av lekmanförbundets hedersordförande Carl-Axel Axelsson som inspirerade deltagarna under temat "Apostlarnas vittnesbörd – livsviktigt". Carl-Axel berättade därefter om lekmanförbundets satsning på projektet "Alla Tiders Bok" och uppmuntrade till studier och samtal med fokus på Bibeln under de närmaste fyra åren, 2011 – 2014. Så har Carl-Axel tillika med många av lekmanförbundets inspiratörer från och med september 2011 besökt många stift, församlingar, lokalavdelningar (kårer) och andra intresserade som genom information och samtal har inspirerats till uppbyggelse och till studier av vår Bibel, Alla Tiders Bok.

Följande inspiratörer har utsetts av stiftskonventsråden: Rolf Strandman, Luleå stift, Inga Pehrsson och Marie Nederman, Lunds stift, Margaretha Wahlström och Bo Johansson, Uppsala stift, Anders Nordberg, Växjö stift, Byrell Grandell och Sven-Eric Huss Strängnäs stift, Yngve Lindblom, Göteborgs stift, Berndt Petersson och Britt Andersson, Linköpings stift, Anders Åström, Skara stift samt Göran Pettersson och Carl-Axel Axelsson, Stockholms stift. De stift som inte har särskilt utsedda inspiratörer får anlita och inhämta stöd från utsedda inspiratörer i närliggande stift

Skatelöv församlingskår, Växjö stift, Inspirationssamling den 8 september i Per-Gunnar (ordförande) och Ingegerd Oskarssons vackra hem, beläget i Grimslov

Studiemålen för projektet i dess helhet har formulerats på följande sätt:

- * att göra deltagarna förtroga med Bibeln som helhet
- * att ge deltagarna förmåga till konstruktiv, kritisk läsning av Bibeln
- * att ge andlig uppbyggelse för deltagarnas tro och liv
- * att ge intresse för fortsatt bibelläsning

Närmare presentation och upplysningar om projektets genomförande kommer att lämnas i kommande nummer av vår tidning.

**Höreda-Mellby församlingskår, Linköpings stift,
Inspirationssamling den 28 september
i Höreda församlingshem med Bo Bergstrand,
kyrkoherde och ordförande , samt hustru Birgitta som värdpar**

**Lerbäcks församlingskår, Strängnäs stift.
Inspirationssamling den 16 oktober i Lerbäcks kyrka och
församlingshem med gäster från hela stiftet
och med Britta Fors som värdinna.**

**Rödeby församlingshem, Lunds stift,
Inspirationssamling den 22 oktober med
tillresta från hela stiftet och med Rödeby
församlingskår och Ann-Charlott Löfvenberg
som värdar.**

Så fortgår inspirationssamlingarna med ökad intensitet nu under våren och hösten 2012. Låt oss uppriktigt glädjas och jubla över Guds ord!

Anders Nordberg
förbundsordförande

Gårdagen är förbi

morgondagen har du inte sett

idag hjälper Herren

Historien kan ibland förvilla oss. Kända och ofta använda ord är "det var bättre förr". I våra kyrkliga sammanhang finns ibland en tendens att ha ett sådant perspektiv. Orden rymmer säkert en sanning på vissa plan och en osanning på andra. Ett par exempel: För några år sedan satt jag i ett stiftsgårdsbibliotek tog en bok ur hyllan på måfå. I min hand fick jag en bok om församlingsutveckling från 1900-talets början. Jag kunde med intresse konstatera att de frågor som var aktuella då är just de frågor som vi arbetar med nu. Frågor som rör gemenskap, delaktighet, om hur vi skall finna vår väg in i kyrkans liv. I analysen tog författaren spjärn – och naturligen så – emot vad som varit tidigare. Då fanns ett engagemang, då fanns en vilja att ta ansvar, då slöt människor upp i kyrkbänkarna. Och jag kunde småleende för mig själv konstatera: Inget nytt under solen.

I Jönköping har vi ett kapell från slutet av 1600 som rymmer ca 150 personer, kanske man längre tillbaka i tiden då brandmyndigheterna inte satte någon övre gräns kan räkna med att ca 200 personer kunde klämma in sig i rummet. Sofiakyrkan stod färdig 1888 dessförinnan var Slottskapellet "kyrkan" på väster i Jönköping. Dessutom fanns naturligtvis Kristine kyrka från 1600-talet på öster, som rymmer 650 personer. Utöver dessa två kyrkor fanns ett antal missionshus i staden. Från 1860 till 1880 ökade befolkningen i staden från 7000 till 17000 invånare – nästan hela ökningen skedde på väster. Vi kan ivrigt undra var alla dessa kom att fira söndaglig gudstjänst?

Även om dubblerade gudstjänster skulle firats – vilket inte var fallet – så kan omöjligen alla ha fått plats även om de skulle vilja.

Om vi räknar bort alla minderåriga och sjuka, så kan omöjligen alla firat gudstjänst varje söndag. Vi konstaterar: Gudstjänstsedan förändrades inte – som många tror – då kristendomsundervisningen försvann ur den svenska skolan på 1960-70 talen. Däremot hände något, när människor flyttade in till städerna under industrialiseringen. Hur förhållandet var dessförinnan har vi svårt att spåra. Kyrkböcker ger oss ingen hjälp. Kyrkoplikt var en lagfäst ordning, efterföljden tveksam – åtminstone i slutet av 1800-talet och framåt. Avsikten med exemplen är tvåfaldig. För det första har vi behov av att dela sorgen över att huvudgudstjänstens gemenskap som vi håller så högt sviktar, att vi längtar efter än mer av entusiasm och glöd bland lekmännen i församlingsarbetet. För det andra skall vi se upp med att hamna i ett det-var-bättre-förr-tänkande. Vilken period av kyrkans historia vi än studerar, så kan vi märka att en längtan finns efter mer av närvaro, mer av hängivenhet, mer av glädje och framgång. Vi finner denna längtan allt ifrån Nya Testamentets brev, under de första århundradena, genom medeltiden, i upplysningstid och fram till den dag som idag är.

Vi finner sällan kyrkans storhetstid i historien, i vart fall inte om vi frågar dem som levde då.

Den kristnes och församlingens liv är alltid ett "idag" med blicken fäst på Jesus och med ett långsiktigt hopp om att en gång se Honom, ansikte mot ansikte. I detta "idag" rymms glädjen över "närvaron" och sorgen över "frånvaron", på livets olika plan. "Gårdagen är förbi, morgondagen har du inte sett, men idag hjälper Herren".

Orden på den gamla bonaden i köket är såväl alldaglig som djupsinnig. Historien bör framför allt säga oss att det *inte* var bättre förr – inte heller sämre – men att var tid har sin glädje och sin sorg. Och vi kan förundras över hur den kristnes längtan under olika tider av historien är så likartad! Den insikten ger delad sorg och delad glädje.

Med Jesus fram i de bästa åren. Med Jesus upp till Jerusalem. Med Jesus genom liv till död – och till liv igen. Sådan är vår resa, sådant är vårt liv. Vi är ett med dem som gått före oss, med dem som går jämte oss och dem som kommer bakom oss. Vi är ett med Honom. De 40 dagarna inför påskens högtid ger varje år en synlighet i våra livs verklighet. Vi ser oss själva i historiens och framtidens ljus. Framför allt ser vi oss själva i ljuset av Herren Jesus Kristus. Vår frimodighet, hängivenhet och längtan hämtar vi i honom.

Under årets fastetid och inför påskhögtiden skall vi tillåta oss att se framåt med realism och med glädje. Herren Jesus Kristus, den korsfäste och uppståndne, kallar oss att vara hans lärjungar och idag hjälper vår uppståndne Herre.

Hans Boeryd,
kyrkoherde
i Sofia-Järstorps församling
Jönköping

